

Bogumiła Warząchowska

Doctor honoris causa ksiądz prof.
Michał Heller – filozof, kosmolog,
teolog

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy nr 1, 153-156

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOCTOR HONORIS CAUSA KSIĄDZ PROF. MICHAŁ HELLER – FILOZOF, KOSMOLOG, TEOLOG

W Akademii Muzycznej w Katowicach 11 marca 2015 r. odbyła się uroczystość wręczenia tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Śląskiego księdzu profesorowi Michałowi Hellerowi. Ceremonia była wydarzeniem nietypowym, ponieważ wniosek skierowany do Senatu Uniwersytetu Śląskiego o nadanie najwyższej godności akademickiej dla jednej osoby, wpłynął od trzech Rad Wydziałów: Matematyki, Fizyki i Chemii; Nauk Społecznych i Teologicznego. Zdarzyło się to po raz pierwszy w 47-letniej historii UŚ, który przyznał tę godność „jednemu z najwybitniejszych współczesnych uczonych o co najmniej poczwórnej przynależności naukowej – znakomitemu kosmologowi, matematykowi, filozofowi i teologowi, który w matematycznych równaniach, naukowych teoriach potrafi dostrzec dzieła sztuki, a wielkich fizyków uważa za genialnych artystów” (Banyś, 2015, s. 11). W takich słowach zarekomendował dostojnego gościa Rektor Uniwersytetu Śląskiego prof. dr hab. Wiesław Banyś, który przewodniczył uroczystości.

Prof. dr hab. Wiesław Banyś powitał wszystkich zebranych, prezentując obszerną listę przybyłych gości z wielu ośrodków naukowych w Polsce i ze śląskich uczelni. Na uroczystość przybyli również posłowie i senatorowie, przedstawiciele korpusu dyplomatycznego, władze samorządowe regionu oraz reprezentacje instytucji gospodarczych i wyższych użyteczności publicznych oraz duchowieństwo, a także rodzina i przyjaciele laureata. Szczególne słowa powitania gospodarz wydarzenia skierował do autora laudacji prof. dr hab. Bogdana Dembińskiego z Uniwersytetu Śląskiego, oraz recenzentów dorobku ks. prof. Michała Hellera: prof. dr hab. Marka Biesiady z Uniwersytetu Śląskiego, ks. prof. dr hab. Andrzeja Bronka z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, ks. dr hab. Janusza Mączki z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Należy podkreślić, że imponujący dorobek honorowego doktora liczy ponad 900 pozycji,

z których znaczna część publikowana została w znaczących czasopismach naukowych na świecie. Obszerna bibliografia Michała Hellera zawiera 70 publikacji książkowych, około 500 artykułów z filozofii i teologii, ponad 100 prac z dziedziny kosmologii i fizyki matematycznej, a także sporą liczbę wydawnictw popularnonaukowych.

Obok znakomitego dorobku naukowego prof. Hellera Rektor śląskiej Alma Mater wymieniał liczne zasługi, wyróżnienia i nagrody profesora oraz członkostwo w wybranych gremiach naukowych, a także pełnienie wielu prestiżowych i odpowiedzialnych funkcji. Dodał również że „Ksiądz Profesor Michał Heller, ze względu na postawę wierności obranym wartościom, służbie prawdzie i pięknu, umiejętność łączenia różnych pasji, wpisuje się w najlepsze europejskie tradycje uniwersyteckie” (Banyś, 2015, s. 14). Omalwając szerokie spektrum aktywności dostojnego gościa Rektor podkreślił, że „w przypadku księdza profesora Michała Hellera łączenie wiary i zdobyczy wymiaru duchowego i poznania naukowego nigdy nie staje się łatwym konkordyzmem. Nie jest również »zapychaniem Bogiem dziur w nauce«, jak powiedział Henry Drummond. To kontynuowanie długowiecznej tradycji studiów na temat wzajemnej relacji religii i nauki, inspirowane namysłem o głęboko humanistycznej wymowie” (Banyś, 2015, s. 15).

Z kolei prof. Bogdan Dembiński w wygłoszonej laudacji zaznaczył, że Profesor Heller otrzymał sześć tytułów doktora honorowego polskich uczelni oraz jest laureatem prestiżowej Nagrody Templetona, czyli tzw. teologicznego Nobla, za zasługi w łączeniu teologii z nauką, a także Nagrody Prezesa Rady Ministrów i wielu innych. Otrzymał również najwyższe odznaczenia państwowe, m.in.: Order Orła Białego i Krzyż Komandorski Odrodzenia Polski. Laudator wielokrotnie odwoływał się do idei uniwersytetu sięgającej korzeniami Akademii Platońskich, a swoją wypowiedź skoncentrował na tym, że „myślenie Księdza profesora Michała Hellera uzyskuje całościową spójną postać, w której matematyczne przyrodoznawstwo związane zostaje trwale z teologią i filozofią. Jego myśl zatacza swoisty krąg. Koncepcja filozofii, teologii i matematycznego przyrodoznawstwa zaproponowana w murach Platońskiej Akademii zyskała znakomitego i oryginalnego współczesnego kontynuatora i komentatora” (Dembiński, 2015, s. 26).

Następnie głos zabrał prof. Heller, który nie tylko docenił rolę badań naukowych w otaczającym nas świecie, ale wskazał na potrzebę takich badań zaznaczając, że „Proces naukowego badania świata dał nam nie tylko ogromną wiedzę na temat jego budowy i funkcjonowania, nie tylko wzbogacił nas licznymi i ciągle zaskakującymi technicznymi zastosowaniami, które otwierają przed nami niezwykle możliwości wykorzystania »sił przyrody« do naszych celów, lecz także pozwolił nam zyskać pewien wgląd w sam proces rozumienia i jego cechy” (Heller, 2015, s. 6). Wykład poświęcony był głównie problematyce racjonalności i sensu, zawierał przy tym objaśnienie wielu pojęć związanych z Kosmosem i Wszechświatem oraz miejscem człowieka

uczestniczącego w Wielkiej Grze. Mówca przedstawił jasno swoje poglądy stwierdzając: „Człowiek jest częścią Wszechświata, i to częścią, w której kompleksyfikacja kosmicznych sił sięgnęła szczytu. Gdyby istnienie człowieka było bezsens, poprzez człowieka bezsens wciskałby się do racjonalności Wszechświata rozsadzając ją od wewnątrz. Jeśli nie odwołamy się do pomocy religii, to nadal nie wiemy, co jest tym sensem, ale domyślamy się, że żyjemy w środowisku Racjonalności i Sensu” (Heller, 2015, s. 69).

Wypowiedź ks. M. Hellera wpisuje się w nieustanny proces badawczy i poznawczy, a ponadto uwidacznia wykorzystanie zdobytych techniki w odkrywaniu nowych zjawisk. Mówca wskazał przy tym na wzajemną zależność i przenikanie nauk przyrodniczych, filozoficznych i teologicznych. W końcowej części wykładu zaznaczył, że „racjonalność Wszechświata, której badacz w swej pracy doświadcza i w której uczestniczy, na pewno nie jest farsą. Jest czymś wzniosłym nawet wtedy, gdy wzrok badacza nie sięga dalej, lecz zatrzymuje się na badawczym procesie. Ale gdy ponadto w Racjonalności widzi Sens, wówczas »wysiłek włożony w rozumienie Wszechświata« staje się wartością, której warto poświęcić życie i twórcze siły” (Heller, 2015, s. 69).

Po laudacji i wykładzie przyszedł czas na oficjalne gratulacje, które rozpoczął metropolita katowicki abp Wiktor Skworec podkreślając ważność uroczystości nie tylko dla Uniwersytetu i Śląska, ale przede wszystkim dla ks. profesora wiernego swemu pierwszemu powołaniu i głoszącemu prawdę przez duże „P”. Następne podziękowania przekazano od urzędników państwowych, lokalnych władz miasta i województwa. Nie zabrakło również listów gratulacyjnych od osobistości kościelnych i państwowych oraz przedstawicieli świata nauki.

Zwyczajowo honorowy doktor obdarowany został statuetką wykonaną ze szlachetnego szkła na której widnieje drzewo oraz skrzący element symbolizujący Wszechświat, a także umieszczono sentencję wpisującą się w klimat uroczystości: „Drogi mi Platon, lecz najdroższa prawda”. Tradycyjnie uroczystość uświetnił chór Uniwersytetu Śląskiego „Harmonia”. Miłym akcentem zamykającym ceremonię był koncert w wykonaniu Kwartetu Śląskiego.

Warto w tym miejscu nadmienić, że znaczna część prac z okazałego dorobku Michała Hellera znajduje się w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego i w bibliotekach specjalistycznych uczelni. W czasie poprzedzającym uroczystość i tuż po jej zakończeniu odnotowano w systemie biblioteczno-informacyjnym wzrost wypożyczeń i wyjątkowe zainteresowanie pracami ks. prof. Michała Hellera. Sytuacja ta szczególnie cieszy zwłaszcza, że głównymi odbiorcami wypożyczonych dzieł byli studenci, którzy być może w przyszłości będą kontynuować linię badawczą Profesora Hellera.

Bibliografia

- Banyś, W. (2015) *Wstęp*. W: B. Dembiński (red.), *Michał Heller: Doctor honoris causa Universitatis Silesiensis* (s. 17–26). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Dembiński, B. (2015) *Laudacja*. W: B. Dembiński (red.), *Michał Heller: Doctor honoris causa Universitatis Silesiensis* (s. 11–16). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Heller, M. (2015). *Racjonalność i Sens*. W: B. Dembiński (red.), *Michał Heller: Doctor honoris causa Universitatis Silesiensis* (s. 61–69). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.